

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України
«Про скидання надлишків зворотних вод у р. Інгулець
у міжвегетаційний період 2025–2026 років»

1. Мета

Метою проєкту розпорядження є надання дозволу на скидання надлишків шахтних вод зі ставка-накопичувача у річку Інгулець у міжвегетаційний період 2025–2026 років та подальше здійснення заходів з промивання й екологічного оздоровлення річки Інгулець.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт розпорядження розроблено Фондом державного майна з урахуванням звернення Громадської спілки «Екологічна рада Криворіжжя» від 27.06.2025 № 54/25.

Запобігання виникненню аварійної ситуації на ставку-накопичувачу шахтних вод в балці Свистунова. Під час видобування корисних копалин підземним способом гірничі підприємства Кривбасу мають забезпечувати водозахист гірничих виробок для усунення шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення) територій за рахунок пониження рівня депресійної воронки, що, в свою чергу, супроводжується великими обсягами відкачування підземних вод. Розміщення у хвостосховищах та використання у зворотних циклах на гірничозбагачувальних комбінатах близько 40,0 млн м³/рік підземних вод (шахтні, кар'єрні), які відкачуються у регіоні (із них 16–17 млн м³ – високомінералізовані шахтні води), залишається неможливим. Інші вільні ємності, придатні для тимчасової акумуляції шахтних вод Кривбасу, відсутні. Надлишки шахтних вод цілодобово, протягом року спрямовуються в ставок-накопичувач у балці Свистунова.

Ставок-накопичувач шахтних вод балки Свистунова має обмежений об'єм накопичення 7,886 млн м³, що відповідає відмітці +86 м. З метою недопущення переповнення ставка-накопичувача та виникнення техногенної катастрофи із затопленням селища Широке та неконтрольованого потрапляння шахтних вод в р. Інгулець щорічно, протягом міжвегетаційного періоду, здійснюється дозоване скидання шахтних вод в р. Інгулець з розбавленням їх водою з Карачунівського водосховища. Прийняття рішень про скиди стічних вод належить до відання Кабінету Міністрів України відповідно до пункту 10 статті 14 Водного кодексу України.

Враховуючи критичне запізнення прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України № 288-р від 01.04.2025 р. «Про скидання надлишків зворотних вод у р. Інгулець», а також в зв'язку з тим, що скид розпочався по новозбудованому водопроводу без проведення пусконаладжувальних робіт, у тому числі без проведення гідравлічних випробувань, і на ньому під час запуску виникла аварійна ситуація, яку ліквідувати не вдалося, спорожнення ставка-накопичувача протягом міжвегетаційного періоду 2024–2025 років не відбулося.

Рівень наповнення ставка-накопичувача на 27.06.2025 становив +86,25 м, або 8,26 млн м³, при рекомендованому об'ємі наповнення +86,0 м, або 7,86 млн м³.

Прогнозний об'єм наповнення станом на 15.10.2025 – 9,0 млн м³.

Ризики переповнення ставка-накопичувача:

- посилення фільтрації високомінералізованих шахтних вод у р. Інгулець, що призведе до неможливості використання річки як джерела постачання питної води для міст Кривий Ріг і Миколаїв;
- посилення деформації підпірної греблі ставка-накопичувача;
- можлива руйнація підпірної греблі ставка-накопичувача, внаслідок чого буде затоплене селище Широке Криворізького району, високомінералізовані шахтні води потраплять у р. Інгулець і її неможливо буде використовувати як джерело питної води для м. Миколаїв.

Продовження діяльності гірничорудних підприємств Кривбасу, збереження експортного потенціалу залізорудної сировини, запобігання виникненню техногенної катастрофи на території м. Кривий Ріг. Через особливості гідрогеологічної будови Криворізького залізорудного басейну припинення діяльності гірничорудних підприємств з видобутку залізних руд не зупинить процес відкачування шахтних вод.

Ризики припинення відкачування шахтних вод гірничорудних підприємств у ставок-накопичувач у балці Свистунова:

- затоплення підземних виробок шахт;
- втрата запасів понад 1,1 млрд тонн багатих залізних руд;
- втрата запасів понад 4,6 млрд тонн неокислених залізистих кварцитів;
- підняття рівня підземних вод і порушення стійкості порушених земель внаслідок видобутку корисних копалин на площі до 3,5 тис. га та затоплення територій м. Кривий Ріг, у тому числі об'єктів критичної інфраструктури;
- виникнення техногенних землетрусів на території м. Кривий Ріг.

Довгостроковий прогнозний розмір сумарних збитків держави внаслідок зупинки роботи шахт Кривбасу та їх затоплення з урахуванням перспективи відпрацювання балансових запасів, розрахованих Державним інститутом по проектуванню підприємств гірничорудної промисловості «Кривбаспроект», оцінюється в 4,9 млрд доларів США.

У разі зупинки роботи шахт Кривбасу та їх затоплення прогнозний розмір щорічних втрат податків у держбюджет оцінюється в 2,1 млрд грн. Крім того, буде втрачено щонайменше 13 690 робочих місць.

З метою **мінімізації негативного впливу** скидання високомінералізованих шахтних вод у р. Інгулець, за рахунок коштів гірничорудних підприємств здійснюється розбавлення шахтних вод безпосередньо в р. Інгулець шляхом подачі додаткового об'єму води з Карачунівського водосховища. Об'єм подачі води на розбавлення шахтних вод визначається Індивідуальним регламентом скидання надлишків зворотних вод гірничорудних підприємств Кривбасу зі ставка-накопичувача балки Свистунова у р. Інгулець у міжвегетаційний період 2025–2026 років.

З метою **ліквідації наслідків** скидання високомінералізованих шахтних вод у р. Інгулець, за рахунок коштів гірничорудних підприємств здійснюється промивка русла річки з доведенням параметрів якості води в річці до показників, що відповідають санітарно-гігієнічним нормативам якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення.

Відповідно до витягу з протоколу засідання Криворізької місцевої комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій від 02.07.2025 № 8 ситуацію на ставку-накопичувачу шахтних вод в балці Свистунова визнати такою, яка створює загрозу виникнення надзвичайної ситуації техногенного характеру і може призвести до завдання значних збитків здоров'ю та майну людей, об'єктам національної економіки й навколишньому природному середовищу.

Період скиду зворотних вод, що забезпечить спорожнення гідроспоруди, складає 151 добу (з 15 жовтня 2025 року по 15 березня 2026 року включно). Збільшення періоду скиду зумовлене технічними можливостями державного підприємства «Кривбасшахтозакриття» зі скидання зворотних вод з витратами 0,8 м³/с, а також відсутністю водозабору для питного водопостачання м. Миколаїв у зв'язку з новим будівництвом водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса Миколаївської області) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції.

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом розпорядження пропонується надати дозвіл на скидання надлишків шахтних вод зі ставка-накопичувача у р. Інгулець з 15 жовтня 2025 року по 15 березня 2026 року включно та подальше здійснення заходів з промивання русла р. Інгулець, а також надати доручення на розробку та затвердження регламенту з промивання й екологічного оздоровлення р. Інгулець з визначенням відповідальності за його виконання.

4. Правові аспекти

У сфері правового регулювання діють:

Водний кодекс України;

Кодекс цивільного захисту України

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує додаткових витрат з державного чи місцевих бюджетів. Заходи, передбачені проєктом розпорядження, будуть профінансовані за рахунок коштів гірничорудних підприємств Криворізького басейну, а саме: АТ «Криворізький залізорудний комбінат», ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПрАТ «Суша Балка» та ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат».

6. Позиція заінтересованих сторін

Відповідно до § 33 Регламенту Кабінету Міністрів України проект акта подається на узгодження всім заінтересованим органам, а також Мінфіну, Мінекономіки та Мінцифри.

7. Оцінка відповідності

У проекті розпорядження відсутні положення, що:

- стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції;
- стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;
- впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- створюють підстави для дискримінації.

8. Прогноз результатів

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Суб'єкти господарювання	Надання Урядом дозволу на здійснення дозованого (регульованого) скидання надлишків зворотних вод у р. Інгулець дозволить уникнути аварійної ситуації на гідротехнічних спорудах Криворізького басейну та не допустити зупинки гірничорудних підприємств.	Видобуток та переробка залізної руди в Кривбасі супроводжується відкачкою і використанням великого об'єму підземних вод. Надлишки зворотних вод цілодобово протягом року спрямовуються в ставок-накопичувач. Ставок-накопичувач шахтних вод балки Свистунова має обмежений об'єм накопичення 7,886 млн м ³ . Переповнення ставка-накопичувача може призвести до низки некерованих техногенних катастроф на території Кривбасу, зупинки виробничої діяльності підприємств та затоплення шахт.
Населення	Надання Урядом дозволу на здійснення дозованого (регульованого) скидання надлишків зворотних вод у	У разі аварії на ставку-накопичувачі з порушенням стійкості греблі, що його огорожує, потік від ставка-накопичувача по тальвегу балки Широка буде спрямований у бік с-ща Широке і далі в р. Інгулець. У зоні затоплення (близько 40 га) об'єктами

	р. Інгулець дозволить не допустити зупинки гірничорудних підприємств, забезпечити збереження робочих місць, уникнути аварійної ситуації на гідротехнічних спорудах Криворізького басейну, підтоплення житлових забудов та об'єктів інфраструктури, зменшити вплив фільтраційних процесів.	безпосереднього впливу будуть 820 будівель с-ща Широке, які можуть бути пошкоджені в результаті витoku зі ставка-накопичувача, та поверхневі води р. Інгулець. Залпове потрапляння потоку високомінералізованих шахтних вод у р. Інгулець призведе до забруднення води, від с-ща Широке до гирла річки. Таким чином, зона впливу від аварії на ставку-накопичувачі буде збільшена на 278 км вздовж русла р. Інгулець, що призведе до втрати р. Інгулець як джерела питної води для міст Кривий Ріг і Миколаїв. При затопленні шахт наявні зони зсувів земної поверхні, включно з зонами воронок і провалів, збільшаться в 2,5-3,0 рази за рахунок насичення водою, послаблення стійкості масиву порушених земель та вміщуючих порід, а також зменшення кутів зсувів і розривів. Внаслідок цього в чотирьох районах міста Кривий Ріг (Центрально-Міському, Саксаганському, Покровському та Тернівському) буде порушено умови безпечного існування населення.
--	--	--

**В. о. Голови Фонду
державного майна України**

Іванна СМАЧИЛО

«_____» _____ 2025 р.